

Centaures i nans: el còmic i la ironia

«1984 × 20.
Un maremàgnum gràfic»

Procedent de Barcelona —centre indiscutible del còmic— ha arribat a la nostra ciutat 1984 × 20. Un Maremàgnum gràfic. Una mostra acurada i esbalaïdora de les historietes d'ara.

S'hi presenten moltes tendències, encara que no hi han estat inclosos alguns dibuixants importants. És clar, tot no ha de ser del nostre gust.

A València, des de fa ja un cert temps, s'ha viscut intensament l'atmosfera dels tebeos. En 1978, Micharmut i Sento publiquen de manera autogestionària els anomenats *Tebeus del Cingle*. Altres revistes com *Boulevard* i *Los Marginados* permeten una confrontació oberta entre diferents dibuixants; i anteriorment, les experiències d'*Ademuz Km. 6* (1975), *El Gat Pelat* (1976-1978) o *El Polvorón Polvoriento* (1977-1978) ja havien donat impuls al fenomen del còmic.

La desconexió que hi havia entre les llibreries especialitzades —*sancta sanctorum* dels entesos en la matèria— ha desaparegut a hores d'ara, i recentment han començat a editar la revista d'informació *Tribulete* (Barcelona, Madrid, València) per mirar de trencar-ne el malefici. També la consolidació dels salons i les fires del còmic, i la participació creixent dels nostres dibuixants i il·lustradors a les mostres internacionals d'Angulema (França) i Luca (Itàlia), i, a més, l'edició d'àlbums a l'estranger, donen lleu i cos a allò que hem argumentat.

1984 × 20. Un Maremàgnum grà-

Creacions de Micharmut i Nazario

fic és una exposició itinerant organitzada per la Fundació Caixa de Pensions de Catalunya, que ha alçat una certa polèmica entre dibuixants, grafistes i altres components de la fauna tebeística. Potser el motiu d'aquestes controvèrsies ha estat el fet —paradoxal— d'haver intentat integrar la historieta dins del marc gairebé sagrat d'una sala d'exposicions. ¿Perden, així, els tebeos la càrrega irònica, l'atmosfera marginal i rebel que sempre han tingut?

Em pense que no, i seguint l'elogi de la ironia que fa Martínez Clará, es pot considerar que el darrer muntatge de l'exposició a Barcelona sintonitzava amb una fórmula artística que pretencia ressaltar els aspectes més agressius i *undergrounds* dels tebeos: un cotxe, endinsant-se per un camí ple de revistes escampades a tots els vents, trencava els vidres que envoltaven la sala on els còmics eren

presentats. ¿Rompre la norma? Desfer el malefici? Potser.

A València no estem de sort, i a la Sala Parpalló es confonen entre els blancs passadissos uns lleigs rastells en plàstic que serveixen de suport a les tires i els cartells. Pobra presentació per a tan suggerent mostra, que es completa amb un avorridíssim vídeo. Hi falta espenta, imaginació i vida. Així i tot, entre la lluita de centaures i nans trobem, si hi fixem la mirada, moltes i enriquidores sorpreses.

Gairebé totes les tendències hi són presents, des de les il·lustracions amb aerògraf del basc Montxo Algora —resident a Nova York—, passant pel cò-

mic-còmic (com la pintura-pintura) de Mique Beltrán, genial en la creació del personatge ultrafeminista de Cleopatra, fins als cartells de Mariscal, on un món de cuines, cotxes i ciutats hermafrodites s'engeguen amb l'endoll de la modernitat. Quasi tots aconseguen interessar, malgrat l'escassa representació del suburbà Nazario o l'absència de dibuixants com Pere Joan i M. Calatayud. Però d'altres, maldestres i desmanyotats, ens avorreixen amb els seus dibuixos: em refereix a Carmelo Hernando, d'un dubtós gust, o a l'argentinà Amèrica Sánchez. ¿Quins han estat els criteris per a fer-ne la tria?

A banda d'això, l'exposició és molt gratificant, ja que podem contemplar-hi els vertaders brolladors d'on beu el còmic: d'una banda, la literatura de sèrie B (també denominada «infraliteratura») de temàtica repetitiva, gàngsters, lladres, drogues i sexe dur; i, de l'altra, el recurs a la imaginació futurista, el rite de la ciència ficció.

El *Cairo* i *El Vibora* acaparen la primera plana, i, de les altres revistes, no en saben res. S'ha preferit triar-ne una representació selectiva i personal. Hi estic d'acord, sobretot quan s'hi inclou el delicadíssim humor de Sento o les històries torbadores del Ceesepe. Tota exposició ha de comptar amb alguns riscos, i aquesta no n'és una excepció: ells —els dibuixants, clar— són els centaures i nosaltres els nans. Prenguem-ho amb ironia.

La «new-wave» del tebeo valencià

Una allau de dibuixants i vinyetes

(De dalt a baix) Dibuixos de Mariscal, Daniel Torres i Micharmut

Pilar del BURGO

Quan l'any 1965 tancà l'editorial Maga, moria la tradició dels quaderns d'histories, una fórmula que havia quedat antiquada i desfada: els editors seguien mantenint una estructura artesanal en la qual l'edició de quaderns era només un element lucratiu, i on els autors d'histories tenien un menyspreu total per allò que dibuixaven.

Fins deu anys després, la història i el tebeo d'origen valencià desapareixen del món de les publicacions. Al llarg d'aquests deu anys, anaren quallant les aficions i les fixacions dels nous artistes. Miguel Calatayud, autor de *Peter Petraque*, *Los doce trabajos de Hércules* i algunes històries que es publicaren a *Trinca*, esdevingué el pare espiritual d'aquest col·lectiu de dibuixants, encara una mica aïllats.

Les seues fixacions seran les mateixes i convergiran en les noves formes d'entendre el tebeo. Alguns elements bàsics dels nous dibuixants, que bateguen ja en Miguel Calatayud, són l'afició pel dibuix de l'escola de *Jaimito*, la passió pel *TBO*, la dèria pels clàssics surrealistes i la

influència de les històries de *Krazy Cat*.

Divergeixen les preferències pel còmic a València i a Barcelona. Mentre ací predominen històries que manquen inicialment de «missatge», a Barcelona agrada molt el tebeo *underground* inspirat en dibuixants americans com Richard Crumb.

En 1975 comença a obrir-se el ventall de les noves ofertes del tebeo valencià, i al festival de Daimús-Rock apareix el primer número d'*El Gat Pelat*, primera publicació en què coincideixen Sento i Micharmut. Aquest número i els altres quatre que formen la col·lecció es distribueixen «mà a mà» en concerts, concentracions i aplecs.

Dos anys després, Nacho Errando editarà aquests cinc números sota el segell *El Cingle*. De *La dolçaina*, *Dau Dau*, *Bzzz*, *En Ciclopedia* i *L'ordre en la vida* es tiren dos mil exemplars.

Les primeres publicacions a València

Treballen en aquestes publicacions Manel Gimeno, Sento, Micharmut i Carles Errando, i s'editen en valencià. A la pàgina dos del primer número, titulat *La dolçaina*, s'anuncia com «el tebeu festiu» i s'assenyala: «malgrat les ànimes pures que posaren el crit al cel al vore que aquest tebeu no diu coses, en realitat no diu les coses que ells volen que diguem...»

Amb l'expansió de publicacions que viu Barcelona en 1980, s'hi sol·licita el treball de tots aquests artistes valencians. Serà a *Bésame mucho* on Sento Llobell publicarà «Barrachina», una història de sèrie negra, el personatge de la qual esdevé un superheroi que actuava a València. En aquesta mateixa revista, que desaparegué en 1983, col·laboraven també Manuel Gimeno i Quique Micharmut.

Daniel Torres publica el seu «Claudio Cucco» a *Vibora*, Miguel Beltrán lliura la sèrie «Cleopatra»